

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXX Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 18, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., TOREK, 16. FEBRUARJA (FEB. 16), 1937 Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 32

VLADA SE UDA- LA JEKLAR- SKEMU TRUSTU?

Roosevelt priporo- čil modifikacijo de- lavskega zakona

TRUST V "SEDEČI" STAVKI

Washington. — (FP) — Kot vse izgleda, da zvezna vlada kapitulirala pred mogočnim jeklarskim trustom, ki se je upri zveznemu Healey-Walshevevu zakonu in noče prodajati vladi jekla. V "sedeči" stavki, o kateri pa javnost dosti ne ve, je že, odkar je lani kongres sprejel omenjeni zakon, ki določa minimalne delavske standarde in plače za vse podjetnike, ki delajo za vlado. Le pod tem pogojem dobe naročilo.

Zadnjič je obiskal Belo hišo Myron C. Taylor, predsednik korporacije U. S. Steel. Prišel je, da poizve, kako mogočna je vlada Združenih držav. In kakor stvari zdaj stojijo, je moral predsedniku namigniti ali povedati, da je vlada skoraj tako mogočna kakor jeklarski trust. Vsekakor pa je moral povedati predsedniku, da se korporacija ne briga za vladna naročila, dokler ni Walsh-Healeyjev zakon modificiran.

Jeklo predvsem potrebuje mornarični department. Ponudbo za 25 milijonov funtov jekla je razpisal 4. dec. 1936 in zopet 8. dec., štiri dni pozneje. Jeklo bi rabili za zgraditev dveh podmornic, kar bi moralo navdušiti vse dobre patriote, med katerimi so jeklarski magnati vedno na prvem mestu. Sicer ne vedno. Če se jim ne izplača, nimajo preveč respekta ne do vlade in ne do zakonov.

In do Healey-Walshevega zakona nimajo nobenega respekta, ker določa, da more le dotični kontraktor ali podjetnik dobiti vladno naročilo čez vsoto \$10,000, ki uvede maksimalni delovnik 40 ur na teden in ki prihrani na minimalne plače, katere določi delavski department po predpisani proceduri.

Ker mornarični department ni prejel nobene ponudbe na razpisano naročilo, je prišel poizvedovati, kaj je vzrok. Pomankanja delavcev ni bilo, ker jih je v deželi še vedno milijone brez dela. Tudi jeklarska industrija ne počiva, marveč obratuje kakor že dolgo let ne. Jekla tudi ne primanjkuje. Department je namignil, da se na čeno ne ozira. Pripravljen je plačati, kolikor zahtevajo.

Odgovor je dobil, da je jeklarski trust pripravljen izvesti naročilo, in to zelo rad, toda le pod enim pogojem: Vlada ga mora izvesti in oprostiti avtokratičnim spon prej omenjenega zakona. Ker tudi mornariški department ne da preveč na zakon, ker je vsaj polovica zakona tisti, ki ima orožje, je bil na to odzvojen takoj pripravljen. Obrnil se je na delavski department in je vprašal, če je tudi ta department pripravljen zamizati glavo tega zakona. Delavska tajnica je odgovorila, da ne more ali noče.

Naj bo temu že tako ali drugače, rezultat vseeno je bil, da je obveljala beseda delavske tajnice. "Če je tako," je bil odgovor iz Wall streeta, kjer ima mogočna jeklarska korporacija svoje urade, "tedaj pa jekla ne dobite." In pri tem je do danes ostalo.

V stvar je sedaj posegel predsednik Roosevelt, ki je kongresnim voditeljem sporočil, da je treba ta zakon — modificirati.

Domače vesti

Nepojasnen umor rojakinje

Pueblo, Colo. — Dne 4. t. m. je bila pokopana 28-letna rojakinja Pavlina Suštar, katero so 31. jan. našli mrtvo v aleji s prebito lobanjo in zlomljeno čeljustjo. Brez dvoma gre za umor. Pokojnica je delala v neki restavraciji v Alamusi, Colo. Po sodbi zdravnikov je morala ležati v aleji blizu svojega stanovanja okrog pet ur, ker je imela obe nogi zmrznjeni. Odpeljali so jo v bolnišnico, kjer je 12 ur kasneje umrla, ne da bi se bila zavedla. Tako je umor ostal nepojasnen in do zdaj ni bil še nihče aretiran. Rojena je bila v Pueblu. V bolniški postelji so Ana Zelle, Ivana Brunović in Frances Boltezar. Valentin Maher, ki je imel zlomljeno nogo, je okrevljal in prav tako njegova žena.

Nov grob v Penni

McIntyre, Pa. — Po dveh tednih bolezni pljučnice je 6. t. m. umrla Alojzija Kastelic, rojena Gracar, stara 44 let in doma od Rajhenberga na bivšem Spodnjem Stajerskem. V Ameriki je bila 23 let in tu zapuščala moža, ki je že osem mesecev bolan, dva sinova in majhno hčerko, v starem kraju pa mater v visoki starosti 94 let, dva brata in tri sestre. Bila je članica JSKJ, ostali v njeni družini pa spadajo k SNP.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Naglo je umrla Malka Hočvar, stara 56 let in rojena na Viškem pri Ambrusu na Dolenjskem. Tu zapuščala moža, dva sinova in tri hčere. V bolnišnici je umrl Ludvik Marš, star 42 let in rojen na Bregu pri Ribnici. Bil je 24 let v Ameriki in tu zapuščal ženo in hčer. Član društva 5 SNP.

Francija spet grozi Mussoliniju

Ruska pomoč Španiji je vedno manjša

Pariz, 15. febr. — Predsednik francoske vlade Blum je včeraj na socialistični konferenci izjavil, da Francija ne bo trpela odprtega sodelovanja italijanskih in nemških vojaških čet s španskimi fašisti. Blum je napovedal svoje svarilo predvsem na Mussolinija rekoč, da ni več nobena tajnost, da so Mussolinijeve čete pomagale okupirati Malago. Francija je preprečila prihod večje Hitlerjeve armade v španski Maroko in prav tako bo zdaj primorana intervenirati, če Italija ne umakne svojih čet iz Španije, je rekel Blum.

Pariz, 15. febr. — Iz Moskve poročajo, da je sovjetska vlada jako nezadovoljna s situacijo na Španskem. Stalin je spoznal, da njegova (stalinistično-komunistična) stranka ne pride nikdar na krmilo v Španiji, čeprav zmaga vlada ljudske fronte, ker je ta stranka prešlaba in zelo osovražena od anarho-sindikalistov. Na drugi strani imajo trockijevci vedno večji vpliv v Kataloniji. Iz tega razloga Rusija, polagoma umakne svojo pomoč iz Španije.

Kakšne spremembe želi, še ni znano.

Tako je — ali bo — zmaga mogočna jeklarska korporacija nad šibkejšo vlado Združenih držav.

Delavstvo bo zopet bogatejša za eno izkušnjo. V krogih Ameriške delavske federacije je bilo po sprejetju tega zakona veliko veselje. Nekateri so celo trdili, da bo ta zakon v dobri meri nadomestil delavske provizije NRA. Zdaj bodo imeli priliko za glavobol. Nauk vsega tega je, ako kapitalisti ne morejo napasti in razveljaviti dobrega zakona pred sodiščem, niti mu ubežati skozi luknje, tedaj pa prisilijo vlado, da ga spremeni ali odpravi.

AVTNI DELAV- CI SE VRAČA- JO NA DELO

Tovarne General Mo- tors obnovile obrat

MEZDNA IN DRUGA POGAJANJA

Detroit, Mich., 15. febr. — Stroji v tovarnah korporacije General Motors so se pričeli vrteti in vse je pripravljeno na obnovitev obrata, ki je počival 42 dni zaradi stavke. Okrog 70,000 delavcev se je danes vrnilo na delo. Reprezentantje korporacije kakor tudi avtne unije so naznanili, da bodo skušali preprečiti vsak incident, ki bi utegnil ovirati obnovitev obrata.

Homer Martin, predsednik unije avtnih delavcev, je z oziranjem na situacijo v Andersonu, Ind., kjer je bilo razglašeno obsešno stanje po bitki med organiziranimi in neorganiziranimi delavci, izjavil, da bo unija skušala odpraviti vse ovire, katere je prinesla na površje dolga borba. Izrazil je upanje da bo korporacija storila isto in kooperirala z unijo.

John L. Lewis, načelnik Odbora za industrijsko organizacijo, ki je podpiral avtne stavkarje v dolgem konfliktu s korporacijo, je pred odhodom v Washington konferiral z voditelji avtne unije. Na tem sestanku so se razgovarjali o bodoči taktiki, ko se bodo vršila pogajanja med korporacijo in unijo. Ta pogajanja se bodo pričela jutri v glavnem stanu avtne korporacije. Zahteve unije, ki niso bile rešene s sklenitvijo dogovora, ki je končal stavko, bodo zdaj prišle na dnevni red.

Zmaga delavskih uslužbencev v N. Y.

Brooklyn, N. Y. — Delavci, 97 po številu, ki so zastavali pri Israel Zion Hospitalu, so odpojkali sedečo stavko, ko jim je uprava zvišala plače za \$15 na mesec. Priznanja unije niso dobili, toda upravitelj se je pismeno obvezal, da se bo v bodoče sestal z zastopniki v svrhu izravnanja morebitnih pritožb. Zvišanje so zahtevali, ker mo-

Požar uničil ki- tajsko gledališče

Nesreča zahtevala več ko 700 žrtev

Tokio, 15. febr. — Doslej so potegnili trupla 658 oseb izpod razvalin gledališča v Antungu, Mančukuo (Mandžurija), katerega je uničil požar zadnjo soboto, se glasi vest japonske časopisne agencije Domei. Tu domnevajo, da bo število žrtev požara znašalo več ko 700, ko bodo znane vse podrobnosti. Japonske čete zdaj stražijo požarišče neareče in vodijo reševalna dela.

Okrog 1500 ljudi se je zbralo v gledališču, da proslavijo prihod kitajskega novega leta, ko je izbruhnil ogenj. Goreča sveča, ki jo je prevrnil neki igralec, je zanimala ogenj, ki je v kratkem času zajel gledališče. Posetniki so v paniki drveli k izhodom, toda vrata so našli zaprta.

Zenske in otroci tvorijo večino žrtev. Japonski vojak, ki je stražil vhod v gledališče, je bil ubit, ko je skušal razbiti vrata, da bi odprl izhod ljudem, katere je požar zajel v gledališču. Reševalci so našli stotine trupel na stopnicah, ki so vodile k izhodom. Galerija se je pod težo ljudi kmalu podrla, nakar se je zrušila streha in pokopala ljudi pod seboj. Požar se je potem razširil na druge hiše v bližini gledališča in uničil okrog trideset poslopij.

Število brezposelnih narašča v Nemčiji

Berlin, 15. febr. — Nemčija je imela v januarju 374,000 več brezposelnih delavcev kakor v istem mesecu preteklega leta, se glasi uradno poročilo. Armada brezposelnih je narasla na 2,520,000, docim je v januarju lanskega leta štela 1,853,000. Poročilo dostavlja, da so velike industrije povečale aktivnosti, manjše pa so morale omejiti obrat zaradi pomanjkanja surovega materiala.

rajo po zadnjem požaru, v katerem je izgubila življenje neka bolničarka, stanovati zunaj bolnišnice in imajo vsled tega višje stroške. Po požaru je morala bolnišnica zapreti tri poslopja.

KAKO SE JEKLAR- SKA DRUŽBA IGRA Z DELAVCI

"Unijske" zastopnike "pana" s plačami in obljubami

PLAČANE SEJE

Washington. — (UNS) — Kompanijska unija pri Illinois-Carnegie Steel, podružnici U. S. Steel, je zveržena na vse strani, za kar dobro skrbi korporacija. Za podkupovanje delavskih zastopnikov potroši dovolj denarja, da jim ni preveč za jeklarsko unijo. Tudi skrbi, da nima preveč sitnosti z reševanjem pritožb ali zahtev.

Kompanijske metode s postopanjem napram zastopnikom kompanijske unije v jeklarni v Farrellu-Mercerju, Pa., je pred zveznim delavskim odborom o-rišal Paul Fasser. Prošlega novembra je on v 25 dneh prejel \$104.04 za posejanje sej kompanijske unije — več kakor pa je zaslužil pri delu v istem času.

David Clement iz New Castla pa je pripovedoval, kako je družba nagovarjala zastopnike kompanijske unije, da se udeležijo neke konvencije, družba pa jim bo plačala vse stroške. Wagnerjev delavski zakon to sicer prepoveduje, toda podpredsednik U. S. Steel Arthur H. Young, je rekel, da se jim na to ni treba ozirati, ker bo če korporacija poskrbela, da bo vse prav.

Clement je tudi izpovedal, da so vselej naleteli na velik zid, kadar so upravi predložili kakšno zahtevo. Ko so lansko leto zahtevali zvišanje za 10%, niso prišli daleč ko do nižjega uradnika. Za prhe in omare za obleko so zaprosili že leta 1933, toda družba je vso stvar položila na polico, od kjer so jo zastopniki vzeli dve leti pozneje. Toda dosegli niso ničesar.

Papež nastavlja zastop- nika pri Francovi 'vladi'

Rim, 15. febr. — Papež Pij je imenoval "poluradnega" zastopnika Vatikana pri španski fašistični vladi v Burgosu. Španski kardinal Isidoro Goma Tomas v Toledu je zastopnik.

Restavriranje mo- narhije v Avstriji

Vprašanje bo predloženo ljudstvu v odločitev

Dunaj, 15. febr. — Kancelar Kurt Schuschnigg je včeraj javno namignil, da bo njegova vlada domovinske fronte podpirala propagando glede vzpostavitve Hababuržana na avstrijski prestol. Ljudstvo bo odločilo o tem vprašanju pri plebiscitu, ki bo razpisan.

"Avstrijsko ljudstvo bo kmalu imelo priliko, da na ustavni način pove, ali je za povratek monarhije," je rekel Schuschnigg v svojem govoru pred 1500 distriktnimi voditelji domovinske fronte. Kancelar je dalje rekel, da bo datum volitev določila vlada. Ta bo tudi uradno podpirala kampanjo, da pride nadvojvoda Oton, sin cesarja Karola, ki se je umaknil v novembru l. 1918, na prestol. Oton je star 24 let.

"V zvezi z monarhistično propagando je domovinska fronta prevzela pnalogo, da vzbudi in vzdrži tradicije Hababuržanov, toda državno formo bo odločilo ljudstvo v smislu ustave," je rekel kancelar. On je zaenkrat lažek avarilo, da ne bo trpel eksperimentov. Monarhistična propaganda bo morala biti v skladu z notranjo in zunanjo situacijo. Schuschnigg je kritiziral nestrane monarhiste, ki hočejo restavriranje monarhije doseči s pučem, ne z legalnimi metodami.

Tokio posvaril Rusijo in Kitajsko

Japonski premier pojas- nil vladno politiko

Tokio, 15. febr. — Nova japonska vlada bo posvečala posebno pozornost odnosom med njo, Kitajsko in Sovjetsko unijo, je izjavil Senjuro Hajaši, novi japonski premier, ki ima tudi poizvedo zunanega ministra. Hajaši se je pritožil, da niti Kitajska niti Rusija, veliki sosedi Japonske, nečeta, razumeti pravih namenov japonske vlade.

Hajaši je dalje rekel, da bo njegova vlada pospeševala prijateljstvo med njo in Združenimi državami kakor tudi med Japonsko in Veliko Britanijo. Nekateri zadeve med Japonsko in Anglijo še niso urejene, toda te niso takega značaja, ki bi ogražal prijateljstvo med obema državama. Potežkoče so večje med Japonsko in Kitajsko, ker slednja noče ugoditi svoje politike z japonsko politiko, ki zahteva tesnejšo zvezo med obema državama in vladama.

"Ako hočemo zaščititi mir na vzhodu, je potrebno, da moskovska vlada razume stališče Japonske v vzhodni Aziji," je dejal premier. "Sovjetska unija naj sodeluje z Japonsko pri reševanju perečih problemov, da se najde zadovoljiva rešitve z vzajemno kooperacijo."

Kriza v vladi socialne- ga kredita v Kanadi

Edmonton, Atla., 15. febr. — Tukajšnja vlada socialnega kredita je v krizi. Dne 1. marca poteče doba 18 mesecev, po kateri bi imela vlada izplačati slehernemu državljanu provincije Alberta po \$25 mesečnih "dividend" kot je obljubila v volilni kampanji leta 1935. Zadnje dni je premier Eberhart naznanil po radiu, da bodo "dividende" morale čakati šest mesecev. Albertinska vlada ima cel kup dolgov in nobene gotovine.

ŠPANSKI FAŠISTI BOMBARDIRALI VALENCIJO

Zenske in otroci žrtve uporniškega napada

MADRID ODREDIL OFENZIVO

Valencija, Španija, 15. febr. — Veliko število žensk in otrok je bilo včeraj ubitih, ko je neka uporniška bojna ladja obstreljevala Valencijo. Bombardiranje se je pričelo ob deseti dopoldne in je trajalo 30 minut. Škoda, ki so jo povzročile kroglice, še ni bila ugotovljena.

Pristaniščne avtoritete so izjavile, da jim ime bojne ladje, ki je obstreljevala Valencijo, ni znano. Ta se je umaknila, ko so na fašistični napad odgovorili obrežni topovi.

Vest iz Barcelone se glasi, da je neka uporniška bojna ladja prišla streljati na to mesto, ki je sedež katalonske vlade. Tudi ta ladja se je umaknila, ko so vladne baterije otvorile ogenj. Večje število oseb je bilo ranjenih v teku bombardiranja.

Justični minister je odredil smrtno kazen za vse, ki bodo spoznani za krive špionaže proti ljudski vladi. Za špione vlada smatra vse, ki imajo stike s katerekoli zunanjo državo, ki podpira fašistične upornike v Španiji. Odredba je v prvi vrsti naperjena proti nemčim in italijanskim "prostovoljcem", ki se borijo na strani armade generala Franca, vrhovnega poveljnika fašistične armade.

Včeraj so se v Valenciji vrstile velike demonstracije, katerih se je udeležil tudi Francisco Largo Caballero, načelnik ljudske vlade. Caballero je v svojem govoru poudarjal, "da je disciplina vitalni faktor v tem konfliktu. Vlada je priključena enoforsirati disciplino v interesu splošnosti. Poraz rebelov, rešitev Španije, mora biti glavni cilj."

Madrid, 15. febr. — Vojaško poveljstvo v Madridu je včeraj opozorilo ljudsko vlado, da je agresivna ofenziva na vseh frontah potrebna, da se obrne tok vojne. Izguba Malage, pristanišnega mesta ob Sredozemskem morju na jugu Španije, je bila velik udarec ljudski vladi. Fašistični uporniki zdaj ogražajo cesto, ki veže Madrid z Valencijo, poleg tega pa fašisti oblegajo Madrid že tri mesece. Vse te stvari je omenil general Jose Miaja v svojem apelu, v katerem je urgiral centraliziranje poveljstva ljudske armade. Za vsak poraz mora ljudska armada izvojevati zmago. Vojaška junta v prvi vrsti zahteva takojšnjo izvojanje zakonov glede priključene vojaške službe, odpravo nesposobnih voditeljev, ki imajo visoke militaristične in civilne položaje, kakor tudi sistema dualnega poveljstva. Orožje, s katerim razpolagajo delavske organizacije, mora biti takoj izročeno vojaški juni. Apel generala Miaja vsebuje tudi zagotovilo, da se madridske čete ne bodo podale. Raje umrejo na bojišču, kakor da bi odstopile katerikoli kos zemlje.

Delavci zmagali v se- deči stavki v Chicagu

Chicago, 15. febr. — Prva sedela stavka v Chicagu je bila po 24 urah končana z zmago stavkarjev. Zadnji petek je 180 delavcev "obsedelo" v tovarni družbe Wahl-Eversharp Pen, v soboto so se pa vrnil na delo, ko je družba priznala unijo ADF kot zastopnico za mezdnja in druga pogajanja.

Pereč problem, ki čaka rešitve. (Narinal Jetter.)

Neodolnost na Ederovih drvarstvih (Ivan Čigon) in Kanadu
\$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago
in Cleveland \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na Los Angeles
\$6.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year.
Foreign countries \$9.00 per year.

One glasser po dvajsetih — Rokopisni dopisi in nemarodni
štamparji ne smejo biti poslani brez preloženega (črtice, po-
stavit, drame, pesni itd.) se vrnejo pošiljatelju in v skladu
se je pridoliti polnina.

Advertising rates on agreement — Manuscripts of communi-
cations and undelivered articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Member na vsi, kar ima slika s članom
PROSVETA

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v objavi, na primer (Jan. 31, 1937), poleg vsega
ima na naslovni strani, da vam je s tem datumom postala na-
rednica. Ponovite jo prebrano, da se vam list ne uprta.

Sleparске kooperative

S čudovito lepim uspehom zadrúžnega gibanja v zadnjih dveh ali treh letih v Minnesoti, Wisconsinu in drugih državah Amerike je prišla tudi nevarnost za nevedne ljudi, da naselejo privatnih družbam, ki so začele nastopati kot zadruge ali kooperative. Beseda "kooperativa" je postala simpatična marsikje, zato so se privatni kapitalisti in špekulanti poslužili te besede, da z njo maskirajo svoja izkoriščevalska in nekooperativna podjetja.

Veržne prodajalnice ali "chain stores" so se v več krajih začele nazivati kooperative ali zadruge. To delajo pod pretezo, da dajejo svojim nameščencem — namesto da bi jim plačevali zadostne mezde — delež v trgovini, odjemalcem pa poklanjajo 25c "dividende" na vsaki \$10 skupščine v obliki "konzumnih dolžnic". K temu trikom se je zatekla tudi neka družba za razpečevanje gasolin, ki zdaj namerava na vseh svojih gasolinških postajah razobesiti napis "Kooperativna postaja".

Vsi triki te vrste, kakor so "konzumni bondi", "dividende" in "business shares", so slepariji in prijatelji zadrúžništva imajo nalogo, da te sleparje na pošten način razkrinkajo in pokažejo preprostim ljudem razliko med pravo in krivo kooperativo. Ako tega ne storijo, bodo tisoči nasledili, kakor so že večkrat, tisočkrat, v preteklosti — in ko bodo dobro potegnjeni in razočarani, bodo zasovražili poleg krivih tudi prave kooperative. Baš v tem je nevarnost, da bo poleg sleparskih "kooperativ" udarjeno tudi dobro in pošteno kooperativno gibanje v Ameriki, katero si je pravkar začelo pridobivati tal in se je dobro razmahnilo.

Pravo zadrúžništvo temelji na načelih, ki so jih že pred sto leti postavili delavci v Rochdalu na Angleskem, zato se zadrugarstvo imenuje tudi "rochdalski sistem". Dobiček zadruge se deli med vse, ki so se združili v ta namen in založili kapital v deleže. Dalje so dobička deležni tudi odjemalci, ki stalno kupujejo blago pri zadruzi, če je zadruza trgovinsko podjetje; ako je pa zadruza produktivno podjetje, deli dobiček tudi z delavci.

Kooperative ali zadruge se ne organizirajo zato, da bi služile kapitalizmu oziroma sistemu privatnega dobička, niti zato, da bi poskušale izboljšati kapitalizem ali sistem privatnega profita, marveč se organizirajo zato, da v prvi vrsti pomagajo ljudstvu, predvsem delavcem kot odjemalcem vsakdanjih potrebščin, v drugi vrsti pa zato, da razvijejo nov sistem produkcije in distribucije — kooperativni sistem. Ta sistem ni več privatni kapitalizem, niti ni državni kapitalizem, marveč je podlaga gospodarski demokraciji, katere vodi v socialno demokracijo in socializem.

Kooperative so elementarni odgovor na staro vprašanje kapitalističnih modrijanov: "Kako je mogoče proizvesti in razpečevati dobrine brez profitnega sistema?"

Zadruge so pokazale, da je to mogoče. Od kar so rochdalski tkalci prvi demonstrirali to dejstvo že v 19. stoletju, je bilo od takrat sijajno demonstrirano v vseh civiliziranih državah sveta, zlasti na Angleskem in v akindnavskih državah. Na primer na Švedskem je zadrúžništvo ustavilo razvoj kapitalizma, ki je valed tega tamkaj še danes klavrn.

Stara kapitalistična trditev, da je produkcija potrebščin nemogoča brez kapitalizma in brez motiva privatnega dobička, je bila že davno pobita — in pobila so jo predvsem zadruge.

V Ameriki je bilo zadrúžno gibanje do zadnjih časov zelo kilavo zaradi znane delavske psihoze. Delavci so v večini verjeli, da lahko vsakdo izmed njih postane kapitalist, pa se niso brigali za organizacijo in samopomoč. Ta naivna vera je prišla izginjati — in kakor ta vera izginja, tako se na drugi strani bolj in bolj pojavlja med ameriškim delavstvom socialna zavest in potreba po lastni organizaciji v industrijah, na gospodarskem polju in v politiki. Čas je že!

Toda ameriški kapitalizem je poln trikov. Kakor ima v politiki "delavske prijatelje" in v industrijah kompanijske "unije", tako se bo vstili tudi na polju zadrugarstva s svojimi sleparskimi "kooperativami".

Delavci in farmarji morajo torej paziti. Volka v ovčjem oblaku spoznate po tacah! Veržnih kompanij ni težko razločiti od pravih zadrug, čeprav se bodo bahale in šemile s kooperativno znamko, potrebna pa je podučna kampanja med delavci in farmarji v ta namen.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Prosvetni večer Zarje

Cleveland, O. — Da se držimo bolj aktivno na kulturnem in političnem polju, smo se odločili, da prirejamo bolj pogosto razne sestanke in zabave, ki nam dajejo več življenja in smisla za nadaljnje delo. V ta namen se je soc. pev. zbor Zarja odločil, da priredi v soboto 20. feb. ob 8. uri zvečer v Sokolaki dvorani S. N. doma na St. Clair ave. prosvetni večer in pristo zabavo za vse člane pev. zbora, mladinskega oddelka soc. kluba in člane kluba. Zraven tega so pa vabljeni tudi vsi naši oziroma prijatelji Zarje in simpatičarji, da nas obiščejo na zgoraj omenjeni datum, da se bomo spet nekoliko časa skupno zabavali.

Na programu bo več zanimivih stvari. Nastopila bo naša tu rojena mladina. Pel bo oktet, kvartet, duet itd. Nadalje bodo tudi govorniki in recitacije. Barbičeva harmonika nas bo zabavala po koncu programa. To bo vse brez vsake vstopnine.

Na drugega maja se bo pa vršila prvomajska proslava in koncert pod avspicijo soc. kluba in Zarje v avditoriju S. N. doma, na katero se bo povabilo tudi govornika kot je to običajno za delavski praznik. Na 20. junija priredita Zarja in klub skupni piknik na Pinterjevi farmi. Upamo, da bo lepo vreme na tisti dan.

Zelimo, da nas naši prijatelji in simpatičarji obiščejo na vseh teh prireditvah, da nam omogočijo nadaljnje delo, ki gre v korist nam vsem. Denar, ki ga dobimo na prireditvah, gre za vzdrževanje organizacij in tudi v druge namene v korist delavcem.

J. Krebel.

Vesti z zapadnega obrežja

Oakland, Cal. — Kakor po drugih mestih, kjer ima G. M. svoje tovarne, tako je tudi tukaj izbruhnila stavka pri Fisher Body in Chevrolet Co. Družba sicer trdi, da ni stavke, ampak da je sama zaprla tovarno zaradi pomanjkanja pritisklin, kar pa je le deloma resnica.

Stavko vodi rojak in sobrat Fr. Slaby, ki je predsednik United Auto Workers unije št. 76. On je tajnik društva Land of Palms 594 SNPJ in je tudi bil delegat na konferenci angleško poslujočih društev v novembru 1935. On je namreč zelo aktiven na unijem, političnem in društvenem polju.

Tovarne so zastražili unijaki delavci, toda policija jih je hotela držati proč, nakar se je unija obrnila na sodišče, da izpusti injunkcijo proti policiji in njih šefu B. A. Waldmanu. Kakor je že navada pri vseh delavskih sporih večjega pomena, je sodnik Gray razsodil proti delavcem, rekoč, da so ga hoteli prisiliti z nekakšnimi prošnjami, da naj razsodi njim v prid.

Toda delavci so na straži, in upati je, kadar bo hotela G. M. zopet odpreti vrata, da ne bo preveč garjevev na razpolago, ki bodo pri volji kloniti priganjstvu G. M. Čeprav nisem še nikdar delal za G. M., dobro vem, da od leta do leta natrpa več dela na posameznega ali grupo delavcev in da letos že sploh ni bilo več za vzdržati.

Trimesečna stavka pristanišnih delavcev je danes končana. Par sto akkladišnih delavcev se je včeraj vrnilo na delo v Oaklandu.

San Francisco-Oakland Bay most je dograjen in s 1. febr. so znižali mitnino od 65c na 50c od avta in 5 oseb.

Kakšne masne dobičke delajo kompanije, kaže tole: Predno je bil most narejen, si moral plačati 60c za avto in 5c za vsako osebo na prevoznih ladjah. Sedaj pa je S. P. družba vprašala za dovoljenje, da sme znižati prevoznino za avto na ladjah na 30c, in to se zna, da bo tudi s 30c profit, kajti za boglona Southern Pacific družba ne bo nikogar prevažala.

V zalivskih mestih je še nebroj drugih stavk, ki so pa bolj lokalnega pomena.

Da, začelo se je svitati v glavah tlačnih delavcev, da le v unijskih in delavskih političnih organizacijah je moč, in da brez

organizacije si niča, s katero boss lahko dela, kar hoče. Vrče ta često in v ubožnico, kadar se mu zdi.

Vremenski bogovi tudi Californiji niso bili preveč naklonjeni to zimo. Mraz je bil takšen, da je skoraj vsa zimska zelnjava in citronska sadje pozeblo. V naselbin Grass Valley pa je padel 5 čevljev debel sneg in so morali ustaviti obrat v zlatih rudnikih. Grass Valley je precej velika slovenska naselbina in tudi društvo SNPJ.

Tony Miller, 594.

O 10-letnici društva All Americans

Elizabeth, N. J. — Proslave 10-letnice angleško poslujočega društva All Americans št. 580 SNPJ v Brooklynu, N. Y., dne 24. jan. se je udeležilo tudi več članov in članic našega društva 540. Prišli so tudi člani Slovenije št. 56 in Bratake zveze 140 SNPJ in je bila dvorana kljub deževnemu vremenu polna veselega občinstva.

Proslava se je vršila v slovenskem domu na 253 Irving ave. v Brooklynu. Otvoril jo je ob 8. uri popoldne društveni predsednik John Schneider, ki je izročil vodstvo programa ses. Katheryni Aradenovi. Mladi tamburaši pod vodstvom Johna Gerjovicha so zaigrali ameriško in slovensko himno in potem več veselih in pokačnih komadov.

Anton Šubelj nam je zapel več lepih in lučnih pesmic. Na klavir ga je spremljala miss Pauline Šubelj. Pevsko društvo Slovenij nam je pod vodstvom Ignaz Hudeca zapelo nekaj lepih pesmi. Dober vtis na poslušalce sta napravila tudi govornika: Frank Zaitz iz Chicaga in Anna P. Kraana. Program je zaključil tamburaški zbor z veselimi valčki in slovensko himno, nakar se je razvila splošna zabava. Naj omenim, da nam je med odmorom delal kratak čas a piano harmoniko član Jerry Koprivkove godbe, ki je igrala za ples. Vesele družbe se je razšla pozno ponoči.

Vsa čast in priznanje odbornikom in članstvu društva All Americans in vsem, ki so sodelovali pri programu. Društvu želimo mnogo napredka, toliko, da bi čez 10 let praznovalo 20letnico a tisoč člani. In če bom takrat še med živimi, želim, da bi a svoje soprogo zopet preživela nekaj veselih ur v družbi sobrata Felixa Kramarsich in njegove družine ter ostalih članov in članic SNPJ in drugih prijateljev in znancev.

Andrew Sprogar, 540.

Odziv na komentar

Virden, Ill. — Kam jadramo in kam plovemo? To je danes pred nami odprto vprašanje. Navajati citate iz uredniških člankov in dopisov, priobčenih v Prosveti in o istih razmotrivati, je po logiki pomožnega urednika br. Gardna popolnoma zgrešeno in naravnost škodljivo. Tako on zatrjuje v svojem komentarju o mojem dopisu. Jaz si pa dovolim vprašati br. Gardna, če ni zgrešeno in naravnost škodljivo njegovo pisanje v Prosveti? On ne zamudi niti najmanj prilike, da ne bi v svojih člankih opeval J. L. Lewisa. Kaj se on ne zaveda, da s tem dejanjem izkiva vse bivše rudarje in člane UMW unije, kateri tvorijo precejšen del članstva SNPJ? Naj to dela zavestno ali podzavestno, prav to ni Prosveti in jednoti koristno, pač pa škodljivo.

Br. Garden pravi takoj v

četku, da "nima namena zagovarjati Lewisa, ali pa njegovo diktaturo nad rudarsko unijo U. M. W. of A." Hej, br. Garden, kaj se ti res zdi, da so avtomobilski delavci bolj potrebni diktature kot pa rudarji?

Jaz sem pisal moj zadnji dopis na izziv uredniškega članka "Lewis je fašist" in na detroitški dopis. Razložil sem, kar sem se domel iz moje življenske izkušnje. Potrebno se mi je videlo mojim bratom, bivšim rudarjem in članom UMW prikačiti v obrambo. Če je bilo moje delo, oziroma dopis, pravilno v pravem času, ali pa popolnoma zgrešeno, še več, naravnost škodljivo, kakor Garden zatrjuje, to naj povedo prižadeti. Prav radi komentarija je dobro, da moj dopis ponovno prečitata, ker pomožni urednik Prosvete, Anton Garden, mu daje važnost.

Jaz, v kolikor se moje osebe tiče, sem ponosen, kljub komentarju. Tudi če dotičnega urednika, ki je moj dopis korigiral, se mi ni pritoževati, ker uvrstil je vse, kar sem napisal. Od raznih članov sem pa že čul vrag vedli koliko pritožb, da nočejo pa nočejo priobčiti, kar napišajo.

"Ta propaganda izvira od strupa, ki ga razširja glasilo PMA The Progressive Miner. Tudi br. Kavčič je postal žrtev tega strupa in se napil "filozofije". Progressive Minerja". Br. Garden pa nikakor ne razume dejstva, da ves strup izhaja direktno iz Lewisovih akcij, osebno iz stavk premogarjev iz let 1919, 1922, 1927 in 1932, v katerih je tudi Kavčič bil v polni meri udeležen in je vestno zasledoval Lewisove izdajalske akcije. Tedaj se ni bilo niti progresivnih rudarjev, ne glasila istih, pa je Kavčič imel o Lewisu prav tako mišljenje kot ga ima danes.

V "spreobrnjenega" Lewisa jaz ne verjamem, v kolikor se delavstva tiče. Spreobrnji je pač taktika, katere je splošnemu delavstvu danes res — nevarna. Če ima Garden vero v spreobrnjenje — blagor mu. V starem kraju so imeli že v prvem razredu učne knjige zapisano: Kar se bo Janezek naučil, to bo Janez znal. Učitelj je to kaj rad ponavljal. Naš Anton je pa to očividno že — pozabil, zato mu je še danes mogoče govoriti o "spreobrnjenem" — Janezu. Smelo vprašam komentatorja mojega dopisa, kateri stavki so taki dopisi tako strašno škodljivi? Nekaj dopisa je pač moralo biti dobrega, ker drugače bi ga bili drugi uredniki v celoti zavrgli, če bi ga prav on želel priobčiti.

Moj prijatelj tudi piše: "Nisem pristal Lewisa in upam, da ne bom nikdar držal čez drn in strn za kakšnim voditeljem, pa naj bo v politiki, na unijemskem polju ali drugje." Oh! majka mila, kako pa to zopet soglašata z dejstvom? Ves komentar je napisal edino v prilogi Lewisu, nazadnje pa zanika, da je njegov pristal. Brat, taka nelogičnost pa ni možna, magari če napišeš sto komentarjev o tej zadevi. Ti zatrjuješ, da bi bil jaz veliko bolj na mestu, če bi udaril po ljudeh, ki so odgovorni za skrajno degeneracijo PMA. Kaj ne vidiš, da to delam in ravno zato me napadaš. Jaz dobro vem, da je Lewis kriv za početek PMA, s svojimi mahinacijami in vestranskimi poskusi jo uničiti, je pa povzročil degeneracijo v vodstvu PMA. Menda ne boš zanikal, da si ti v svoji prispeval svoj delež in v tovrstni akciji rabil jednotin papir, kar je povzročilo, da je minog ljudi mislilo na jednotino akcijo. Koliko škode v tej zadevi si napravil jednoti, škodoval ugledu glavnih odbornikov in prizadel sitnosti posameznim članom, tega se menda ne zavedaš. Pa če se bi tudi zavedal, go-

tovo ne bi hotel priznati, ker delo si vrtil za Lewisa — alavo. Če te glavni ured za navedeno delo še ni okrel, bi te gotovo moral, vsaj v toliki meri kot si ti mene. Ker je br. Garden skrajno energičen fant, bo prej ko ne sledil nov komentar na to odziv. Za tak slučaj si izgovorim vnaprej tri kolope v Prosveti. Če pa nastane premirje, pa nisem nasproti.

Simon Kavčič, 74.

Pripomba uredništva: S tem je ta spor za Prosveto zaključen. Čas so danes predrasni za delavce, da bi se delavci med seboj pričkali o zadevah iz preteklosti.

Komentar na komentar

Chicago. — Br. Kavčič se zelo moti, če misli, da sem napisal komentar k njegovemu zadnjemu dopisu valed kakšnega pristajanja do Lewisa. Niti valed tega, ker se mi mogoče zdi, "da so avtni delavci bolj potrebni diktature kakor pa rudarji." Nisem prijatelj nobene diktature nad delavci, pa naj prihaja od leve, desne ali centra, od kapitalistov ali pa delavskih carjev. Sem pa pristal delavske discipline, ki mora sloveti na solidarnosti in razumevanju. Sem tudi nasprotnik vsakega, ki skuša demoralizirati delavce v najkriticnejšem trenutku z neodgovornimi natelevanji in namigavanji. Take taktike se v stavkah navadno poslužujejo plačniki provokatorji ali pa ljudje, ki imajo posebne motive. Valed tega se mi je tudi Kavčičev dopis videl popolnoma zgrešen.

O "spreobrnitvi" Lewisa se ni vredno prerokati. Dejstvo je, da je on danes vodja mogočnega gibanja za organiziranje delavcev v masnih industrijah v industrijskih unijah. Njegovi osebni motivi tukaj niso glavni faktor. Več znamenj vsakega je, da je to gibanje iniciiral valed tega, ker je prišel do prepričanja, da rudarska unija ni varna toliko časa pred enako usodo kakor jo je zadela po stavki leta 1927, dokler ne bodo organizirani delavci tudi v drugih masnih in "openšarskih" industrijah, predvsem v jeklarski, avtni, kavčarski itd. In kdor mu hoče pri tem delu metati polena pod noge, se pač slabo zaveda svojih delavskih interesov.

Glede mojega sodelovanja a PMA ob njeni ustanovitvi in poznejšem prizadevanju za likvidacijo spora med obema rudarskima frakcijama v Illinoisu, se tudi ne mislim opravičevati pred nikomur. Pristaš PMA sem bil toliko časa, dokler ni zopet obvela UMW in dokler ni PMA začela v skrajno reakcionarno vodo. Tudi imam mirno vest glede "škode", katero sem baje povzročil jednoti, ker sem rabil "jednotine tiškovine" in valed česar je neko društvo iz centralnega Illinoisa zahtevalo, da me gl. odbor izključi iz jednote. Stvar je bila sledeča:

Z nekim funkcionarjem PMA sem se na nekem zborovanju v Springfieldu po reorganiziranju UMW razgovorjal, kako bi bilo mogoče likvidirati rudarski spor. Oba sva prišla do zaključka, da mora prej ali slej priti do združitve rudarjev in razpusta PMA.

Ko je glasilo PMA pozneje pričelo a skrajno demagogijo, ki se prav nič ne loči od fašistične demagogije, sem se obrnil na dotičnega funkcionarja in se čutil, kako da glavni odbor unije kaj takega dovoli. Odgovor sem dobil od urednika, s katerim sva potem pisмено argumentirala nekaj časa. (Dotično korespondenco še hranim in je jako zanimiva.) Ker so bila pisma obširna, sem rabil velike Prosvetne — kuverte, ker so bile pri roki. (Mogoče sem enkrat rabil tudi Prosvetin uradni papir, kar se ne spominjam.) To "izrabljanje jednote" je prišlo pred neko društvo in bil je ogenj v strehi. Zaključili so, da mora biti Garden izključen iz jednote. In če mi br. Kavčič — ali kdorkoli — šteje to v greh, svobodno mu. Finis.

Anton Garden, 1.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Cleveland: Hvala, Tone. Good boy!

E. Palestine, O.: Letnike 1917, 1918 in 1921 kar pošljite na nas, obnem nas pa obvestite, pod kakšnimi pogoji jih pošljete.

Odličnjaki v šoli in življenju

V šoli so bili vzor vsem drugim. Naj si je šlo za kakšno letnico iz peloponeške vojne ali za kakšno težavno kemično formulo ali za kakšen nepravilni glagol, v nobenem primeru jih ni bilo mogoče spraviti v zadrego. Toda neki latinski pregovor pravi: Ne učimo se za šolo, temveč za življenje. — Kako se torej bivši šolarji odličnjaki obnašajo v življenju? Ali jim je guljenje ugodilo življenjsko pot?

Kakor poroča neki pariški list, se je francoski pedagog, Armand Bossier, posvetil specialno temu vprašanju. Svočasno je organiziral anketo o poznejši usodi tisoča francoskih odličnjakov iz šolskih letnikov 1920. do 1925. Sedaj objavlja izsledke svoje raziskave o letnikih 1926. do 1930.

Šele šest let je prešlo, od kar je najvišji razred tisoča odličnjakov, katerih kariere raziskuje, zapustil šolo. Navzlic temu je Bossier ugotovil zgolj zanimive stvari. Od teh tisoč odličnjakov je 237 poročenih, med temi 16 že v drugi. 415 se jih je v resnici posvetilo poklicu, ki so ga tedaj, ko so ostavili šolo, navedli kot svoj življenjski smoter. 97 se jih je posvetilo študiju medicine, 84 jusu, 312 se jih je odločilo za tehnično stroko, ostanek odpade na vsakovratne poklice. Od tisoč odličnjakov jih je šele 11 v samostojnih službah, med tem ko je od tisoč povprečnih učencev istih letnikov, ki je Bossier tudi raziskal njih pot, že 23 neodvisnih.

"Seveda ne smemo iz tega sklepati", pravi Bossier, "da so povprečni učenci bolj sposobni življenja in da imajo večje možnosti za uspeh nego odličnjaki. Življenjski uspehi zavisijo od neštetič činiteljev, ki so od sposobnosti in truda posameznikov neodvisnejši nego uspehi v šoli. Od tisoč bivših odličnjakov pa se je trojica že seznanila s kazenskimi zakonikom."

Bossier primerja nato rezultate svoje nekdanje raziskave o usodi letnikov 1920. do 1925. a sedanjimi uspehi in prihaja do zaključka, da se današnji francoski mladini ponuja več možnosti nego pred petimi leti. Odstotek tistih, ki so obležali na poti ali pa so prišli pod kolesa, je danes manjši, odstotek tistih, ki so dosegli svoj poklicni smoter pa uspešno stopajo po poti do tega smotra, je večji nego tedaj.

Tudi kamni obolijo

Niso samo ljudje, živali in rastline žrtve bakterij, tudi rudnine, ki so stoletja in tisočletja kljubovale najhujšim vremenom, lahko postanejo njih žrtve. Angleški vladni zavod za industrialske in znanstvene raziskave je proučeval podrobneje ta problem.

Povod za to so dala nenavadna lišajna obolenja kamnov v Indiji, ki so imela za posledico verake nemire. Nadalje je potrebno vedeti o takih stvareh, nekaj tudi zavoljo ohranitev starih zgodovinskih spomenikov, ki jim takšna obolenja pretijo s pogubo.

V ta namen je zavod izbral posebno komisijo, ki je po dolgem proučevanju prišla do zaključka, da sicer še ni gotovo, ali bakterije v resnici napadajo kamne, vendar pa je to zelo verjetno. Neke bakterije so namreč namestile na kamenite ploške in so jih tako izolirali, da niso mogle priti v zvezo z nobeno organsko snovjo. Navzlic temu so bakterije izredno dobro uspevale in so se živahno množile. Iz tega je komisija sklepala, da odjemljejo ti mikroorganizmi rudninam zadnje sledove organskih spojin, ki niso vidne niti človeškim očem. S tem kamen mehanično poškodujejo. Po drugi strani pa napadajo bržkone ngposredno tudi substanco rudnine, saj bi s samimi neznatnimi količinami organskih snovi ne mogle uspevati in se razmnoževati.

Telovadba po osebni zmogljivosti

V pariški medicinski akademiji je govoril profesor higijene Boigey o jutranjih telesnih vajah, ki jih prakticirajo mnogi na povelje ali po lastni odločitvi. Ta telovadba, pravi prof. Boigey, je v nesmoterni obliki, v kakršni je ljudje običajno uganjajo, čestokrat bolj škodljiva nego koristna in zgodili so se celo že smrtni slučaji zavoljo nje.

Pred vsem velja to za osebe nad 50. letom, pri katerih prihaja krvni obtok, ki je postal med spanjem počasen, le polagoma spet v normalni tir. Za te osebe morejo zato nasilne kontrakcije mišic, daljši napori ali za preskrbo možganov s krvjo škodljivi polžaji povzročiti nenadno zvišanje krvnega pritiska in s tem v zvezi zelo neželjene posledice. V vsakem primeru je zato potrebno, da se goji jutranja telovadba s prilagoditvijo na osebno zmogljivost, a to se more zgoditi le na temelju zdravniškega nasveta.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 16. februarja 1917.)

Domache vesti. Jugoslovanski socialistični klub v Milwaukeeju je odprl nedeljsko šolo.

Delavske vesti. V Chicagu je zastavljalo 7500 krojaških delavcev.

Svetovna vojna. Ameriški kapitalisti pritiskajo na predsednika Wilsona, naj brž "stori nekaj" napram Nemčiji. Razmerje med Zdrženimi državami in Avstro-Ogrsko se je poostriilo.

Reprezentantje delavskih unij razpravljajo o telovadstvu v uradu občinske unije v New Yorku.

Častna straža pozdravlja lorda Tweedsmuira ob otvoritvi kanadskega parlamenta.

tenemu življenju, vrniti jih zemlji, prikleniti jih na stalno domatijo. Zlomiti hočejo stare, nenapolsane, vselej z nasiljem in lakostjo izvajane postavbe. V filmu, ki se v ruskem originalu nedolžno imenuje "Glasbena igra iz ciganskega življenja", je ta borba predstavljena s čisto svojevrstno vsebino. Film nam poleg običajno lepih krajinskih slik in ciganskih običajev prikaže dogajanje, ki je dramatsko veselo, enostavno, vendar živo, prepričljivo, napeto. Že film "Žena za tisoč rubljev" nam je pokazal, kako znajo Rusi ustvarjati prave kulturne filme, ki so obenem umetniški. Film "Ciganska postava" je pa še znatno višji, v dejanjih bolj izdelan, v posameznih prizorih nagovnost presledljivo močan. S kako majhnimi sredstvi doseže dober ruski režiser največji učinek! Ciganski knez odvzame ciganu Jucku konja, ker se Jucko seli v zadrugo, da postane kmet. Jucko se sam vpreže v voz in vleče, dokler ne poči obroč na kolesu. Jucko pa se sredi pesmi in grohotu zgrudi v pesek. Njegova hči poje in se joče. Ne, ne joče se, marveč ji solze zaradi pesmi same vro iz oči. Čudovito igra cigan Jucko, ko objame zlato klaaje: "kruh, kruh vsakdanji!" Tendence. Prav gotovo. Na mestu, kakor kdajkoli:

V prvi polovici se film še precej izgublja v krajinarstvu, v ciganskih običajih in v petju, morda je tudi kaj malega ostržen in obrabljen, saj iz Rusije do Ljubljane je preaneto dolga pot. Toda v drugem delu vzdržno raste. Plesi pri pojedini ob prazniku žetve so umetniški, kakor so po dramatski sili na višku prizori, ko ciganski knez prinese zabodeno Juckovo hčerko in ko se naposled ciganski knez in Jucko podata v dvoboj kakor dve razsrjeni trmasti zveri. In kakor je pač običajno na svetu, tako tudi v tem filmu — pravica zmaga. Da, tudi ruski film ima svoj "happy end". Samo da ne a poljubom, marveč a prepričavalnim zlomom ciganskega kneza, posebljene lakovosti, brutalnosti in potepuštva. S pesnijo in muziko odide ciganska družba v za-

drugo, da se priklene k zemlji, je v stepi nepregledna, blagovljena, večno lepa.

Film je bil napravljen lani v Moskvi. Imena, ki si jih velja pomniti so: Aleksej Gramah vlogi ciganskega kneza Dan Nikolaj Mordvinov kot prvi ganaki zadrugar Jucko in L. Černaja, sloveča pevka moskiske radijske postaje, v vlogi njegove hčerke Alje. Filma ne moremo priporočiti onim, ki ljubijo nemške operete.

Oče — statist

"Mama, kaj je to statist?"

"Človek, ki samo sem in hodi, pa nič ne govori."

"To bi bila služba za našo očko, kaj?"

Ali ste že naročili Prosto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku domovino? To je edini dnevni časopis, ki ga lahko prejmete brez plačila, če imate malo denarja lahko pošljete svojemu prijatelju ali sorodniku domovino.

"Glas Izkušnje"...

Milion-dolarskim grlom vztraja pri lahki kaji

"Moj glas je moja karjera. Navdahnil je več kot pet milijonov ljudi, da so mi zaupali svoje osebne zadeve. Tekom 25 let, najprej na predavalnem odru, potem pa v zraku, nisem zaradi svojega grla nikdar zamudil kakšnega sestanka. Jaz sem stalen kadilec, in ker sta moje grlo in glas življenjskega pomena za mojo karjero, vztrajam pri lahki kaji. V Luckies najdem lahko kajo in še ušitek finega tobaka... in zato si izberem še 14 let Lucky Strikes."

"The Voice of Experience"

PRIJATELJ IN SVETOVALEC MILIJONOM RADIO POSLUŠALCEV

Neodvisen pregled je bil pred kratkim storjen med profesionalnimi moškimi in ženskami – odvetniki, zdravniki, predavatelji, znanstveniki itd. Izmed onih, ki so rekli, da kade cigarete, jih je več kot 87% ugotovilo, da imajo osebno raje lahko kajo.

“Glas izkušnje” (“The Voice of Experience”) odobrava modrost te prednosti in istotako tudi drugi vodilni umetniki radia, odra, filma in opere. Njihovi glasovi so njihovo bogastvo. Zato jih toliko kadi Luckies. Tudi Vi imate lahko zaščito grla od Luckies – lahke kaje, proste gotovih rezkih dražljivcev, odstranjenih z izključnim procesom “It’s Toasted”. Luckies so prijazne grlu.

Lahka Kaja
“It’s Toasted” – Zaščita Vašega Grla

PROTI DRAŽENJU PROTI KAŠLU

PROKLETSTVO

ROMAN

Prevedel Mirko Javornik

Krojač Frank se je vedno zlasti zanimal za pogrebe. Ne morda zato, ker so imeli ljudje navado, da so po pogrebu vabili pogrebece na dom in jih pogostili z žganjem in pivom ali morda celo z vinom. Obred sam je človeka tako lepo spominjal na minljivost vsega posvetnega; črna oblačila, cerkvenčevo petje; ob tem je moral vedno jokati.

Tudi zdaj je jokal, da so mu drle solze čez lica, zlasti ko so ga pogreznili v jamo in je videl ljudi, ki so tako lepo stali naokrog s klobuki pred obrazom. Tam je bil tudi Thorwald s čepico pred očmi. Ljubi fant!

A kaj je bilo to? Ali se ni pačil in kazal jezika iz za čepice? Kako je bil mogel paglavce početi kaj takega! Frank se je začel sam sebi resno smiliti. Hvala Bogu, da bo fanta lahko zatajil, ko pride sodnji dan. Šest mesecev! V tej stvari niso bile možne nikake težkoče in zapletljaj.

Zgodba s Thorwaldom in s šestimi meseci je tvorila mrtvišče v Frankovem življenju; na tej je vedno obvisel, če ga ni kaj zunanje vrlo čez njo. Njegovi možgani niso nikdar poskušali, da bi se zavrteli v ta dogodek in ga premislili v vseh posledicah; vihtel se je na svojem mrtvišču in se enolično mudil pri golem dejstvu. Frank ni prišel nikdar dalje kot do tihe radosti nad fantovo porednostjo, iz katere je sesal neke vrste častno rešitev. Toda zdaj je šlo za to, da bi mogel očetovstvo prav odločno zanikati, in Frank je spet zvečil samo dejstvo — a skrivnim zadovoljstvom.

A najrajši se je skrival za njim; in zdaj, ko je ležal na hrbtu in skozi tri sežnje prati strmel v božje nebo, je bilo dovolj resnih misli, ki bi mu lahko pomogle čez to zadevo.

Ali je imel dostojen pogreb? Da, cerkvenec je pel in župnik je tudi najbrž govoril, čeprav ga ni slišal. Zatrdo je zaspal, kar se mu je zgodilo večkrat še za živga.

In zdaj so hodili doma znanci po hiši in govorili vaakovrstne lepe stvari o njem, "nemški John" in "Sved iz loterije" in vsi drugi. In Thorwald je kradel cigare in jih skrival. — Tat tatinski!

Ali so dobili dovolj pijače? To ni bila dobra stran gospe Frankove, da bi ljudi ponujala s pijačami, on pa je to tako dobro znal. Toda bilo bi vendar krivično, da mu ne bi tega priznali vsaj zdaj, ko je bil mrtev.

Ce bi mu bili dali v grob vsaj kaj dobrega piva od pogrebščine. Ah!

Frank je dvignil glavo in gledal.

Zdaj je končno prišla na pokopališče njegova žena in vlekla celo reč raznih stvari za sabo. Ah! Zdaj je vsadila nogo pralne mize prav na njegov trebuh, čeprav je vedela, kako je občutljiv. Vzdihi se mu je iztrgal iz prsi in zvil se je. Bila je tako robata.

Potem je dvignila pomivalnik na mizo in začela prati. In pretekla je noč in naslednji dan in spet noč. Se vedno je stala pri grobu in prala — končno je nehala, mu pokimala v grob in potegnila iz žepa steklenico.

Frankovo srce se je topilo v sreči. Toliko ljubezni in celo po smrti! Da, vedno je bila dobra zakonska družica. To je bilo vendar prav tako kot v pesmih, ko leže dekle na grob ljubega, da bi umrlo.

Pogledala ga je, potegnila zamašek iz vratu in nastavila pijačo na usta. Frank je strmel in dvignil glavo: nekaj bo pa vendar pustila! Toda pla je in pila. Hotel je zavpiti in se vzvratiti, toda miza mu je stala vprav na trebuhu. In zdaj je izpraznila steklenko do dna. Zgrudil se je nazaj. Pri Bogu, torej tudi ona je prišla še tako daleč — in on tega ni mogel preprečiti!

Frank se je "prebudil".

Prav počasi se mu je vračala jasnost. Naj-

prej je zagledal črto med tlemi, zidom in obriši vrat, potem polnitev v vratih, kljuko, vrečko za krtace na steni in majhno liso, kjer je Thorwald spraskal belež, ko je bil še majhen.

Vse to se mu je zdelo tako znano. In tam je visel vatel in likalnik — da, bil je doma, v svoji lastni sobi.

Nemirno se je obračal v občutju, da ni sam, strmel je v kot pod oknom in se kolcavo zasmejal. Tam je sedel pivovar Dam v lastni osebni v podobni krojnih škarij. Dam je premikal škarij in se pačil. Potem si je nasadil krake škarij krog vratu ter se je napenjal in napenjal, da bi ga prestrigel.

"Ne zna ravnat z njimi," je mislil Frank, "bomo poklicali mater."

Toda zdaj se je odprla kuhinja in iz Damovega grla je priteklo pivo s peno in curelo po tleh.

Pivovar je Franku pomignil, naj pije. Frank ni bil navdušen za pivo, potegnil je noge pod se, se sklonil čez rob mize in gledal, kako se je tekočina vila naprej kot kača s široko penasto glavo. Zdaj je dosegla nogo pri mizi in se je počela peti kvišku, pokukala je čez mizo in odbrzela dalje. Frank se ji je umikal, toda šla je za njim, stekla po njem kvišku in se mu zvila v grol.

"Fej! Belo pivo številka dve!" Kaj ni vedno govoril, da je ta pivovar slepar.

Frank je z enim sunkom pretrgal tok piva in ga zalucal pivovarju na glavo. Nekajkrat ga je spreletelo in sobne črte so se zibale razmikale.

Potem so se pomirile in velike škarije so vse seke tik ob njem na steni! In tam je ležala žena bolna — morda na smrt. Sam pa je sedel na mizi in bil ježen kot velbird v puščavi.

Kak ubog slabč je vendar bil! Roke so mu čisto posinele in otrdele v zapetjih; zeblo ga je, da je trepetal in pri srcu mu je bilo tako smešno čudno. To je bila blaznost, prav tak je bil nekaj Bergendahl.

A zdaj se je vse to imelo končati.

Škarje in vatel bosta spet nastopila. Thorwald se bo učil obrti in naročila se bodo stekala kar tako sama od sebe. Bilo je dovolj ljudi, ki so tožili, da ni v mestu nobenega pravega krojača, odkar je Elias Frank nehal s poslom.

Tamle je ležala njegova žena in trpela zaradi njegove ničredne nemarnosti; toda ko bo spet ozdravela, se ji ne bo treba več ubijati s pranjem, temveč bo lahko milostljiva gospa; kvečjemu včasih bo v delavnici kaj podajala, dokler ne bo mogel imeti pomočnika. —

In krojač Frank je že videl, kako njegovo podjetje uspeva in kako rase njegov ugled, kako ima prodajalno na trgu in da je celo župan sam njegov odjemalec. Videl je samega sebe, kako se spreha po cesti, ne opotekaje se in ves umazan kot dozdaj, ne, v cilindru in ženo pelje pod roko. Kakor spoštovani, imoviti meščan Frank, ki bo mogoče postal še občinski svetnik, vsekakor pa cenjeni član kluba "Meščan nad vse!" In pri klubu bo kratkoinmalo govornik za vse slavnostne prilike.

Zakaj mojster Frank je znal sukati jezik, to je bilo znano vsakomur, kdor je že kdaj z njim pil.

Pri klubskih plesih se bo postavil v fraku in v belem telovniku, se zabaval z visokimi gospami in bo samega pivovarja spravil v ljubo-sumnost! —

Za hip se mu je razum dvignil nad običajni polsen; v možganih se mu je vse razčistilo, razjasnilo in razsvetlilo in spoznal je, da ta škod domišljije ni bil snet kar tako iz zraka.

(Dalje prihodnjik.)

tu. Edino kaj jih veže in loči obenem od drugih, je Mojzesova veroizpoved. Pa še ta se deli v razne ločine in obrede. Kljub temu jih smatramo za lasten narod; saj jim je Balfourjeva deklaracija (1920) priznala celo pravico do lastne narodne države v Palestini.

Dasi pojem narod ni določen, je vendar nacionalizem ogromna sila. V tem znamenju so se borili narodi tekom prejšnjega in sedanjega stoletja za svobodo in zedinjenje, porušili nekdanje velisile in zgradili na njihovih razvalinah nove narodne države. Nacionalizem je zbujal samozavest množic in pospeševal znatno, četudi enostransko razne panoge znanosti in umetnosti, prosveto in telesno vzgojo širokih slojev ter deloma narodno gospodarstvo. Prezreti pa ne smemo njegovih temnih strani. Nacionalizem je rodil silno sovraštvo v človeški družbi in željo močnejših po absolutnem gospodarstvu (imperializmu). To priča brutalna zatiranja narodnih manjšin, predvsem pa strahote svetovne vojne, ki je bila v znatni meri — dasi ne izključno — plod zaslepljenega in samoljubnega šovinizma. Nacionalizem znači stalno nevarnost za svetovni mir in s tem za gmočni in moralni obstoj človeštva. Neprestano oboroževanje pa silno ovira gospodarski in kulturni napredek. Najboljši zaveznik nacionalizma je (internacionalni) kapitalizem, ker hoče v lastnem interesu mednarodne spore in dobičkanosno vojno industrijo.

Nacionalizem je samo duhovna sila ali ideja. Zato imajo narodnost samo ljudje, ne pa živali, ki se razlikujejo le po vrstah in pasmah. Zato govorimo o narodni vzgoji, narodni zavesti, narodnem navdušenju, narodnem sovraštvu itd. Primerjati ga moramo s veroizpovedjo, s katero ima skupne vse znake. Nacionalizem je posvetna konfesijska. Zato označuje katoliška cerkev — iz svojega stališča opravičeno — narodni šovinizem kot moderno paganstvo. Temelj vsake verske družbe je nek ideal: bog, bogovi, nesmrtnost, večnost, nirvana i. dr. Temelj nacionalizma pa je narod, ki je tudi zgolj ideal; kajti nacionalisti vidijo v svojem narodu nekaj vzvišenega in popolnega, darsi obstoja dejansko le iz ljudi z vsimi človeškimi vrlinami, pa tudi z vsimi slabostmi in napakami. — Kakor vsaka veroizpoved ima tudi nacionalizem svoje nauke (dogme). Sem spadajo zlasti že omenjeni "znaki narodnosti" kakor poreklo, jezik, domovina itd., v katere nacionalisti verujejo. — Prav tako ima nacionalizem svoje organizacije, simbole, obrede, praznike i. dr., ki odgovarjajo povsem verskim, n. pr. narodne voditelje, narodna društva, narodne domove, narodne zastave, narodne obleke (uniforme), narodno-socialistične kljukaste krize, fašistične liktorske palice, narodne praznike in obletnice i. t. d. — Konfesijske so rodile (v duhu svojih načel) mnogo dosegov; povzročile pa so tudi obilo gorja, zlasti verske boje in kruta preganjanja drugih. To velja, kakor smo že omenili, v polni meri tudi za nacionalizem. — Verska zavest je različna. So fanatiki, ki so pripravljeni žrtvovati za svoje prepričanje, premoženje, svobodo in življenje in ki so ponosni na svojo mučenitvo; drugi izpolnjujejo sicer v splošnem verske dolžnosti, branjajo pa se žrtve; tretji so napram veri brezbržni; četrti so ji so-

rodna božanstva; Romani so pretežno katoliki, Germani protestanti, Slovani pa pravoslavni (če smatramo današnjo Rusijo še za pravoslavno); razlika med Jugoslovani in Turki je bila tudi verska (krščanstvo in islam); Irski so katoliki, Angleži protestanti i. t. d. — Paganstvo pa je v bistvu le oboževanje naravnih sil, ki so povzod iste. S spremembo vere se ne spremeni narodnost. Krščanstvu, islamu, budizmu i. dr. pripadajo najrazličnejši narodi. Člani istega naroda pa so lahko raznih konfesij. Tako so n. pr. Jugoslovani večinoma pravoslavni, katoliki in mohamedanci, Nemci katoliki in protestanti i. t. d. Tako zvane narodne cerkve so narodne samo po jeziku. Sicer pa priznavajo nacionalisti sami, da je veroizpoved le nebiestveni znak narodnosti.

Iz navedenega izhaja, da nimamo niti enega objektivnega, povsem zanesljivega znaka za narodnost, ki bi veljal za vse čase in kraje. Kar je danes in tu "absolutni dokaz" narodnosti, je jutri in tam brezpomembno. Zanimiv vzgled za to nudijo zlasti Zidje. Antropološko so mešanica najrazličnejših ras in narodov, govore najrazličnejše jezike in živijo se razkropljeni po vsem sve-

Otroci sedečih stavarjev pri Electric Storage Battery Co., Philadelphia, Pa., pozdravljajo svoje očete.

vražni. Člani iste zajednice (n. pr. rodbine) pripadajo lahko različnim skupinam in konfesijskim oziroma so brez konfesijske. Pa tudi vsak posameznik spremeni lahko svoje nazore. To so posledice značaja, vzgoje, okolice, izkušenj, razpoloženja in še mnogih drugih čimov. Vse to velja tudi za nacionalizem, za kar nudita novejša zgodovina in vsakdanje življenje nešteto vzgledov.

Temelj našega javnega in zasebnega življenja ni "narod" po naukih nacionalizma, temveč samo celokupna človeška družba in država, ki je del tega občestva. Glavna naloga države pa je, zagotoviti vsakemu državljanu gospodarski in kulturni obstoj in napredek. S tem služi država občečloveškim, socialnim ciljem. Jugoslovani priznavamo iz polnega prepričanja osnovno načelo narodnega in državnega edinstva, seveda tako, da tvorimo "jugoslovanski narod" vsi državljani kraljevine, ne glede na poreklo, jezik itd., ker je Jugoslavija skupni dom vseh in ker imamo vsi iste pravice in iste dolžnosti. Nacionalistično pojmovanje, da so "Jugoslovani" samo Srbi, Hrvati in Slovenci, je nemogoče. V tem slučaju bi temeljila namreč država zgolj na subjektivnem, različnem in spreminljivem prepričanju posameznikov. Obenem bi bili iz skupnosti izločeni vsi, ki se čutijo za Nemce, Madžare, Arnaute itd. Tako bi nastali dve vrsti državljanov, kar nasprotuje ustavi, vsem drugim zakonom in bistvu moderne države. Narod in država sta eno — to prepričanje je jamstvo za naš obstoj. Seveda velja isto načelo za vsako drugo državo.

Iz navedenega izhaja, kakšno bodi razmerje med državo in nacionalizmom. Ker je nacionalizem le posvetna konfesijska, morajo veljati zanj ista načela kakor za vsako drugo veroizpoved. Ta načela so se razvila po dolgih borbah in se uveljavila kot edino pravilno in mogoča v vseh kulturnih državah. Vse konfesijske (v kolikor ne nasprotujejo splošnim interesom) so enakovredne in nikogar se ne more siliti, da se prizna tej ali oni verski skupini. Isto naj velja za narodnost. Vsak državljan naj se priznava narodnosti, ki odgovarja njegovemu svobodnemu prepričanju. Lahko je tudi brez narodnosti kakor brez konfesijske. Uradoma določevati narodno pripadnost po kakršnihkoli znakih je nemogoče, ker objektivnih znakov ni, temveč le domneve. Jezikovno vprašanje naj se uredi tako, da bo vsaki jezikovni skupini dana možnost, se posluževati javno in zasebno svoje

govorice. Kjer pa prevladuje en jezik, naj se ga nauče drugojezični državljani pa ne iz nacionalnih, temveč iz praktičnih vzrokov. Kot vzgleda naj služita zlasti Svica in Čehoslovaška. Lastni interesi in interesi vsega človeštva zahtevajo, da pospešuje država z vsemi sredstvi mednarodna stremeljenja kakor mednarodne znanstvene, umetniške, gospodarske in strokovne kongrese in razstave, sportne prireditve, Esperanto, turizem itd. Tako se bodo današnja narodna nasprotstva čim dalje bolj ublažila. Dobrine, ki jih je ustvaril nacionalizem, nadomesti v mnogo večji in popolnejši meri zavest celokupnosti človeštva; kajti vsa velika dela mislecev in književnikov, pa naj si bodo pisana v kateremkoli jeziku, vse resnično umetniško udejstvovanje, pa naj kaže katerekoli vplive, vse pomembne tehnične in druge iznajdbe, so bili, so in bodo vedno mednarodni, ker so namenjene temne strani nacionalizma. To naziranje se uveljavlja vedno bolj in bolj in mora končno zmagati, ker so vse države odvisne ena od druge. Nato pa se bo dobojeval še zadnji veliki boj v človeški družbi, boj za pravično ureditev in razdelitev zemeljskih dobrin, ko ne bo več privilegirancev, ki imajo vse in zatiranih, ki nimajo ničesar. Sredstva v tej borbi pa ne smejo biti nasilna; kajti nasilje rodi vedno nasilje. Seje s to zmago bo doseglo človeštvo svoj končni cilj, ker bodo postali vsi ljudje to, kar so v resnici — enakopravni bratje. To je bila vedno vsebina življenja vseh velikih oseb in zato je pel tudi Preseren:

"Žive naj vsi narodi,
Ki hrepene dočakat dan,
Da koder solnce hodi

Prepir bo iz sveta pregnan,
Da rojak, prost bo vsak,
Ne sovrag, le sosed bo mejak
Po Svobodi.

Učitelj: "Torej Ančka, s čim je grešil Adam?"

"Jedel je prepovedano sadje."

"In kako je bil kaznovan?"

"Moral se je oženiti z Evo."

Sestletni Peter bo šel prvič šolo. Za vse na svetu pa ga morajo pripraviti do tega, da povedal, zakaj noče, da bi mama spremila. Konec koncev pa so vendarle spravili iz njega.

"Bojim se, da bi me mama spet ne spravila v zadrego s svojim jokanjem."

Misli na prihodnji dan

V lekarni. — "Dajte mi nekaj kar pomirja bolečine."

Lekarnar: "In kaj te boli, ček."

"Danes nič, ampak jutri bo moral dati očetu podpisati izpovedavo."

Listen to the Yugoslav Radio Hour

PALANDECH'S TRAVEL BUREAU

AND FOREIGN EXCHANGE

Station WVAE, Every Sunday 1 to 5

536 S. Clark St., Chicago. — Har. 300

Ali ste naročili na dnevniki "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Želodčno zdravilo iskreno priporočeno

TRINER'S ELIXIR

OF BITTER WINE

Ne bodite sužnji neprebačnosti

NARODITE SI PROSTI VROKCI

Triner's Bitter Wine Co.

544 S. Wells St., Chicago, Ill.

Poslajte mi brezplačni vzorec.

Ime

Naslov

V vašem lokalu

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časopise, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugo

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Cene smerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustnena pojasnila

Delavci, uposleni pri gradnji v ceste v dolini Yosemite, Cal., z maskami proti prahu na obrazu.

—Federated Pictures—

Delavci, uposleni pri gradnji v ceste v dolini Yosemite, Cal., z maskami proti prahu na obrazu.

—Federated Pictures—

Delavci, uposleni pri gradnji v ceste v dolini Yosemite, Cal., z maskami proti prahu na obrazu.

—Federated Pictures—

Delavci, uposleni pri gradnji v ceste v dolini Yosemite, Cal., z maskami proti prahu na obrazu.

Čemu nacionalizem?

(Nadaljevanje iz konca.)

4. Ali je preteklost (narodna tradicija) znak narodnosti? Kakor sem že omenil se je začelo nacionalno gibanje šele sredi 18. st. Zato more segati narodna tradicija kvečjemu do tega časa. Tradicija pa, ki izvira iz prejšnjih dob, je lahko državna, pokrajinska, krajevna, gospodarska, verska, znanstvena, umetniška ali kakršna že koli, samo ne nacionalna, ker je bil takrat današnji nacionalizem neznani. Kulturna tradicija pa ni istovetna z nacionalno, ker je v vseh kulturnih deželah več ali manj enaka. Nemška znanost se ne razlikuje od slovenske, italijanske, francoske, angleške i. t. d., če nimamo posebnih narodnih, konfesijskih ali drugih tendenc; kajti resnična (objektivna) znanost je mednarodna, ker veljajo zanj povsod isti zakoni, iste metode in isti cilji, t. j. spoznavanje. Isto velja o umetnosti, gospodarstvu i. t. d. Če pa že obstojajo kakšne razlike, so to predvsem posledice krajevnih in življenjskih razmer, zgodovinskega razvoja i. t. d. ne pa narodnosti.

5. Značaj prebivalstva je odvisen predvsem od zemljepisne lege in od vremenskih razmer. Drugačni so ljudje v mrzlih in poostih pokrajinah, kjer se bore težko za obstanek kakor v sončnih in rodovitnih deželah, kjer jim narava vse da, kar rabijo. Drugačni so prebivalci celin kakor ob morju, v ravninah kakor v gorah i. t. d. Tudi preteklost, splošne socialne razmere (zlasti razlike med mestom in deželo), verski nazori i. dr. oblikujejo ljudske posebnosti. Povsod pa so ljudje delavni in leni, razumni in nerazumni, štedljivi in zapravljivi, dobri in zlobni i. t. d. Vrh tega ima vsak človek svoje posebnosti, ki so posledice najrazličnejših čimov. Kaj ostane torej še za narodni značaj po naukih nacionalizma?

6. Vse to velja tudi za šege in navade prebivalstva kakor narodne pesmi, pripovedke, noče, vraže, umetnost i. t. d. Ti običaji pa se vedno spreminjajo in izenčujejo.

7. Sledijo se navaja kot znak narodnosti ista ali slična veroizpoved. Pogani imajo svoja na-

rodna božanstva; Romani so pretežno katoliki, Germani protestanti, Slovani pa pravoslavni (če smatramo današnjo Rusijo še za pravoslavno); razlika med Jugoslovani in Turki je bila tudi verska (krščanstvo in islam); Irski so katoliki, Angleži protestanti i. t. d. — Paganstvo pa je v bistvu le oboževanje naravnih sil, ki so povzod iste. S spremembo vere se ne spremeni narodnost. Krščanstvu, islamu, budizmu i. dr. pripadajo najrazličnejši narodi. Člani istega naroda pa so lahko raznih konfesij. Tako so n. pr. Jugoslovani večinoma pravoslavni, katoliki in mohamedanci, Nemci katoliki in protestanti i. t. d. Tako zvane narodne cerkve so narodne samo po jeziku. Sicer pa priznavajo nacionalisti sami, da je veroizpoved le nebiestveni znak narodnosti.

Iz navedenega izhaja, da nimamo niti enega objektivnega, povsem zanesljivega znaka za narodnost, ki bi veljal za vse čase in kraje. Kar je danes in tu "absolutni dokaz" narodnosti, je jutri in tam brezpomembno. Zanimiv vzgled za to nudijo zlasti Zidje. Antropološko so mešanica najrazličnejših ras in narodov, govore najrazličnejše jezike in živijo se razkropljeni po vsem sve-